

ДУК «ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ БІБЛІЯТЭЧНАЯ СІСТЭМА г. ГРОДНА»

ГРОДЗЕНСКАЯ ГАРАДСКАЯ ЦЭНТРАЛЬНАЯ

БІБЛІЯТЭКА ІМЯ А. МАКАЁНКА

АДАМ ЧОПЧЫЦ
У ГІСТОРЫ БЕЛАРУСІ

ГРОДНА - 2016

Адам Чопчыц ў гісторыі Беларусі : бібліяграфічны спіс / ДУК «Цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма г. Гродна», Гродзенская гарадская цэнтральная бібліятэка імя А. Я. Макаёнка, Інфармацыйна-бібліяграфічны сектар; уклад. І. М. Люшына. – Гродна, 2016. – 10 с.

Спіс складзены да 95-годдзя з дня нараджэння Чопчыца Адама Сідаравіча, знакамітага беларускага дзеяча самадзейнага мастацтва, заслужанага дзеяча культуры БССР, хормайстра, педагога, аўтара падручнікаў і метадычных дапаможнікаў па музыцы і спевах, ганаровага грамадзяніна Гродна. Крыніцы інфармацыі змяшчаюць звесткі аб жыцці, прафесійнай і грамадскай дзейнасці.

ЧОПЧЫЦ АДАМ СІДАРАВІЧ (1921–2005) –

беларускі дзеяч самадзейнага мастацтва, хормайстар, педагог, заслужаны дзеяч культуры БССР (1963), стваральнік і мастацкі кіраўнік Гродзенскага народнага ансамбля песні і танца «Нёман» пры Гродзенскім гарадскім Доме культуры, узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі СССР «За працоўную адзнаку» і «Ветэран працы».

Нарадзіўся 2 жніўня 1921 года ў мястэчку Ленін (уваходзіла тады ў склад Лунінецкага повета Палескага ваяводства, цяпер вёска ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці) у сям'і землеўладальніка. Бацька яго Сідар Іванавіч іграў на скрыпцы, а маці Марыя Архіпаўна добра спявала. Заўважыўшы музычныя

здольнасці сына, бацька аддаў Адама навучацца іграць на скрыпцы ў мясцовага скрыпача, дыякана Адама Бухота. Навыкі музыканта-выканаўцы вельмі дапамаглі Адаму Сідаравічу ў далейшай рабоце і творчасці.

Адам Чопчыц скончыў Варшаўскую гімназію ў 1939 годзе. З 1940 года выкладаў спевы ў школе і працаваў у клубе пасёлка Ленін. Першымі яго харавымі калектывамі сталі народны хор пры Ленінскім клубе і дзіцячы (школьны) чатырохгалосы хор пасёлка Ленін. Фальклорная група хору ўжо ў 1940 годзе ўдзельнічала ў дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве. А школьны хор прадстаўляў сваё мастацтва на рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці ў Пінску ў чэрвені 1941 года. Вайна застала маладога кіраўніка і ўдзельнікаў хору ў Пінску. З цяжкасцямі А. С. Чопчыцу ўдалося вярнуць дадому змарыўшыхся, але жывых дзяцей.

У час Вялікай Айчыннай вайны загінулі бацькі Адама Чопчыца (былі спалены фашыстамі разам з жыхарамі пасёлка Ленін), а сам ён быў арыштаваны немцамі па падазрэнні ў сувязях з партызанамі, утрымліваўся ў турме горада Ганцавічы Брэсцкай вобласці, цудам выратаваўся ад растрэлу пры дапамозе брата Грыгорыя, які даў паліцаям бочачку мёду за стрэл паверх галавы прыгаворанага арыштанта.

Неўзабаве сям'я Чопчыца А. С. была вывезена ў Германію на прымусовыя работы. Вызвалены былі амерыканскімі войскамі ў красавіку 1945 года, на радзіму ў Ганцавічы вярнуліся ў верасні.

Пасля вайны А. Чопчыц скончыў Пінскі настаўніцкі інстытут (1950), Беларускі педагагічны інстытут імя М. Горкага (1954), Беларускую дзяржаўную кансерваторыю імя А. В. Луначарскага (1960).

У 1945-1954 гадах працаваў дырэктарам Ганцавіцкай сямігадовай школы, у 1952-1954 гадах выкладаў музыку і спевы ў Ганцавіцкім педагагічным вучылішчы. У 1945 годзе арганізаваў калгасны хор, які атрымаў шырокую вядомасць, прымаў удзел у розных аглядах мастацкай самадзейнасці, узнагароджваўся граматамі, а ў 1946 годзе хору было прысвоена званне «народны». Акрамя таго, няўрымслівы хормайстар стварыў маладзёжны хор у Ганцавіцкім педагагічным вучылішчы і дзіцячы хор пры Ганцавіцкай сярэдняй школе.

Пасля преезда сям'і Чопчыцаў у Пінск з 1955 па 1959 гады Адам Сідаравіч выкладаў музыку і спевы ў Пінскім педагагічным вучылішчы. Вопытны майстар арганізаваў на Піншчыне два гарадскія харавыя калектывы «Роднае Палессе» і «Палескія зоры», якія лідзіравалі на аглядах-конкурсах і святах, атрымалі шырокую вядомасць у рэспубліцы пад ёмістай сціслай назвай – хор Палескай песні.

У 1959 годзе Адам Сідаравіч пераязджае ў Гродна. Да 1964 года працуе намеснікам дырэктара і

выкладчыкам Гродзенскага культпрасветвучылішча (цяпер дзяржаўны каледж мастацтваў). Адначасова Адам Чопчыц – мастацкі кіраўнік Гродзенскага народнага ансамбля песні і танца «Нёман» (1960-1983).

Ансамбль песні і танца «Нёман» аб'яднаў вакол сябе надзвычай таленавітых музыкантаў, хормайстраў, харэографістаў (каля 10 людзей), чыя творчасць была адзначана дзяржаўнымі ўзнагародамі. Ансамбль «Нёман» на чале з Маэстра Чопчыцам з'яўляўся своеасаблівым метадычным цэнтрам, дзе пастаянна праводзіліся рэспубліканскія і абласныя семінары хормайстраў і харэографістаў, базай правядзення практыкі навучэнцаў педагогічнага і культурна-асветнага вучылішчаў. Школу «Нёмана» прайшлі вядомыя сёння ў рэспубліцы кампазітары, дзяржаўныя дзеячы, вучоныя. Дзякуючы «Нёману», яго самабытным песням, музыцы і танцам Беларусь пазнавалі ў другіх краінах. Ансамбль паказваў сваё мастацтва ў Маскве і ў Зорным гарадку, у шматлікіх гарадах Расіі, у Малдавіі, Літве, Украіне, Польшчы, Германіі, Шры-Ланке. У яго рэпертуары славуць вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі «Вясёлыя круцёлкі», «Сонца яснае ўзышло», «Залатыя каласы», «Наваселле» і іншыя.

Талент Чопчыца шматгранна праявіўся і ў педагогіцы. Адам Сідаравіч не толькі выкладаў харавыя дысцыпліны, але і пастаянна клапаціўся аб

стварэнні метадычнай базы ва ўстановах мастацтва і агульнаадукацыйных школах рэспублікі. Па даручэнні Міністэрства асветы БССР ён распрацаваў першую праграму па музыцы і спевах для агульнаадукацыйных школ. Ім і з яго ўдзелам былі выдадзены больш 25 навучальна-метадычных дапаможнікаў і падручнікаў па музыцы і спевах, у тым ліку падручнікі для 2-га і 5–7 класаў, па якіх навучаюцца школьнікі Беларусі, Расіі і Украіны. А. Чопчыц – аўтар першага вучэбнага дапаможніка для настаўнікаў «Выкладанне спеваў у школе».

Адам Чопчыц удзельнічаў у пастановачных групах, рэжысіраваў урачыстыя канцэрты, фестывалі, дэкады ў горадзе і вобласці. Валодаў кампазітарскім дарам, талентамі рэжысёра святаў, маштабных вакальна-харэаграфічных кампазіцый, паэта-песенніка.

Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі СССР «За працоўную адзнаку», «Ветэран працы», «За працоўную доблесць» (двойчы), трыма Сярэбранымі медалямі ВДНХ (Выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі), трынаццацю ганаровымі граматамі, у тым ліку – пяццю ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і Літоўскай ССР.

Выдатнік народнай асветы. Заслужаны дзеяч культуры БССР (1963).

22 мая 1997 года Адам Сідаравіч Чопчыц рашэннем Гродзенскага гарадскога Савета дэпутатаў удастоены звання «Ганаровы грамадзянін горада Гродна».

Памёр 26 чэрвеня 2005 года.

БІБЛІЯГРАФІЯ

Жыццё і лёс Адама Чопчыца (да 90-годдзя з дня нараджэння) : Славутаму дзеячу культуры Беларусі Адаму Сідаравічу Чопчыцу прысвячаецца / уклад. М. А. Козенка. – Мінск : Четыре четверти, 2012. – 200 с.

Ганаровыя грамадзяне горада Гродна ў пасляваенны перыяд. Чопчыц Адам Сідаравіч // Памяць : гісторыка–дакум. хроніка горада Гродна / рэд. кал. : Г. П. Пашкоў, Я. М. Жабрун, І. П. Крэнь і інш. – Мінск, 1999. – С. 683.

Адам Сідаравіч Чопчыц // Заслужаныя дзеячы і работнікі культуры Рэспублікі Беларусь Гродзеншчыны : зборнік нарысаў. – Гродна, 1999. – С. 9–10.

Долготович, Б. Д. Чопчиц Адам Сидорович [1921–2005] / Б. Д. Долготович // Долготович Б. Д. Почётные граждане белорусских городов : биографический справочник / Б. Д. Долготович. – Минск, 2008. – С. 206.

Круціна Т. І. Заслужаныя работнікі культуры і заслужаныя дзеячы мастацтваў. Чопчыц Адам Сідаравіч / Т. І. Круціна, Э. С. Ярмусік // Памяць :

гісторыка–дакум. хроніка горада Гродна / рэд. кал.: Г. П. Пашкоў, Я. М. Жабрун, І. П. Крэнь і інш. – Мінск, 1999. – С. 635–636.

Чопчыц Адам Сидаравіч // Культура Гродзеншчыны : Факты. Падзеі. Асобы / уклад. Л. В. Мальцава.– Мінск, 2014. – С. 61–62.

Чопчиц Адам Сидорович [(1921–2005). Некролог] // Гродзенская праўда. – 2005. – 28 чэрвеня. – С. 4.

Чопчиц Адам Сидорович [(1921–2005). Некролог] // Вечерний Гродно. – 2005. – 29 июня. – С. 4.

[Чопчыц Адам Сідаравіч (1921–2005) – кампазітар і педагог] // Настаўніцкая газета. – 2005. – 16 чэрвеня (№ 71). – С. 21.

Юркавец, Г. Бацька «Неман» : [да 80–годдзя А. С. Чопчыца] / Юркавец Г. // Гродзенская праўда. – 2001. – 2 жніўня. – С. 4.

Янчэўская, Ж. Залаты дзень «Немана» / Жана Янчэўская // Гродзенская праўда. – 2007. – 29 лістапада. – С. 4.

Чопчиц Адам Сидорович [Электронный ресурс] // Почётные граждане – Гродненский городской исполнительный комитет: официальный Интернет–портал. – Режим доступа: <http://grodno.gov.by/ru/main.aspx?guid=2071>. – Дата доступа: 24.07.2015.

Чопчиц Адам Сидорович [Электронный ресурс] // Гродно – информация для всех: электронная библиотека. – Режим доступа: <http://192.168.0.51:8088/Documents/Store/39>. – Дата доступа: 31. 08. 2016.